

Kirjallisuutta – Litteratur

Kesytetäänkö kehitysmaittenkin naiset?

BARBARA ROGERS *The Domestication of Women. Discrimination in Developing Societies.* Tavistock Publications. London 1981. 200 sivua.

Jo kirjan nimi paljastaa Barbara Rogers'in käsityksen miesten ja naisten roolien syntyisestä. Naisen paikka ei mitenkään luonnostaan ole kotona, vaan hänet on länsimaissa totutettu kotielämään (domestication = totuttaminen kotielämään, kesyttäminen). Jotta nainen alistuisi paremmin elämänsänsä kaventamiseen, on kodinhoidosta pyritty tekemään »tieteellistä». Näin keksittiin toisen maailmansodan jälkeen sellaiset oppiaineet kuin »domestic science» ja »home economics».

Miesten ja naisten roolit, joista kirjoittaja käyttää nimitystä sukuroolit (*gender roles*) ovat erilaiset eri yhteiskunnissa. Naisen asema pääasiassa ravinnontuottajana saattaa olla hyvinkin vahva, kun taas lastenhoito kuuluu joskus miehelle. Länsimainen käsitys perherakenteesta ja sukurooleista on kirjan mukaan siirretty kehitysmaihin siirtomaavallan ja lähetystyön toimesta ja nykyisin samaa suuntausta jatkaa kehitysmaiden Länsimainen käsitys yhteiskunnasta, jossa ydinperheen muodostavat mies, nainen ja lapset ei ilman muuta sovi kehitysmaiden yhteiskunnalliseen rakenteeseen. Länsimaiseen perhekäsityseen kuuluu, että mies on perheen huoltaja ja nainen ja lapset huollettavia. Tällöin naisen työtä ei arvosteta tuottavana työnä, vaikka monissa yhteiskunnissa naiset ovat perheen varsinaisia huoltajia, sillä jokapäiväisen pääravinnon hankkiminen on nimenomaan heidän velvollisuutensa. Kun mies saa tuloja esim. maanviljelytuotteitten myynnistä tai palkallisesta työstä, nämä tulot menevät hänen henkilökohtaisiin tarpeisiinsa. On huomattavaa, että myös myyntituotteitten viljelyssä naiset tekevät varsinaisen työn, mutta niistä saatu tulo kuuluu miehelle. Naiselle taas kuuluu pääravintokasvin ylijäämän myynnistä saatavat tulot. Näin käsitys ns. ydinperheestä yhteiskunnan perusyksikkönä ei sovi kaikissa kehitysmaissa käytettäväksi tilastoinnin ja suunnittelun perusrana.

Miehen luokittelu perheen huoltajaksi on merkinnyt esimerkiksi, että maareformien yhteydessä on maata annettu vain miehille. Tämä on luonnollisesti heikentänyt naisten asemaa, kun he eivät enää voi toimia itsenäisinä viljelijöinä, vaan heistä on tullut työntekijöitä miehen pellolla.

Avioliitto ei kaikissa kulttuureissa ole sosiaalisesti eikä taloudellisesti samansisältöinen. Sen sijaan että pyrittäisiin muuttamaan perhekäsitystä, Rogers pitää parempana, että naiset otetaan kehityssuunnitelmiin mukaan itsenäisinä tuottajina ja miesten kanssa tasavertaisina. Erityisiä naisprojekteja hän pitää vain tilannetta pahentavina, koska niiden yhteydessä opetetaan yleensä kodinhoitoa ja ompelua ja tällaista opetusta hän pitää vain naisten kotielämään totuttamisen välineenä.

Nykyisen tilanteen korjaamiseksi olisi kehitysmaiden yhteistyöhankkeitten suunnittelijoiksi ja toteutta-

jiksi saatava enemmän naisia, koska miehet eivät pysty tajuamaan kehitysmaiden yhteiskunnallista rakennetta. Naisten osuus esim. YK:n alaisten järjestöjen henkilökunnasta on häviävän pieni. Tämä ei johdu vain siitä, että tehtäviä hakee pienempi määrä naisia kuin miehiä, vaan se johtuu myös suoranaisesta syrjinnästä.

Kirja käsittelee erittäin tärkeää kehitysmaiden yhteistyön onnistumiseen liittyvää ongelmaa, missä epäilemättä näkyy länsimaista kotoisin olevien vaikeus tajuta, miten heille vieras yhteiskunta toimii. Liian usein oletetaan sen olevan jokseenkin samanlainen kuin oma yhteiskunta ja suunnitelmat tehdään tämän mukaan. Kirjan sävy on kuitenkin niin hyökkäävän feministinen, että maltillinen lukija saattaa helposti torjua siinä esitetyt hyvätkin ajatukset. En yhdy kirjoittajaan siinä, että naisten alistaminen olisi nimenomaan länsimaisten miesten keksintö tai että lähetystyö olisi heikentänyt naisen asemaa, mutta nämä väitteet eivät ole kirjan pääteeman kannalta oleellisia. Kehitysmaiden yhteistyön heikot saavutukset varmaankin huomattavalta osin johtuvat vaikeudesta ymmärtää vierasta yhteiskuntaa ja tähän tulisi kiinnittää vakavaa huomiota.

TAIMI SITARI

Maantieteen laitos, Turun yliopisto